

Ett Europaår för kulturarv

Kulturdepartementet

2016-09-28

Dokumentbeteckning

COM (2016) 543

Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ett Europaår för kulturarv

Sammanfattning

Kommissionen presenterade den 30 augusti 2016 ett förslag till beslut om ett Europaår för kulturarv 2018. Förslaget följer på bl.a. en uppmaning från rådet att överväga att lämna förslag om ett Europaår för kulturarvet samt liknande rekommendationer från såväl Europaparlamentet som Europeiska regionkommittén.

Huvudsyftet med ett Europaår för kulturarv är att förbättra medvetenheten om utmaningarna och möjligheterna på kulturarvsområdet samt att lyfta fram EU:s arbete med att främja gemensamma lösningar. De övergripande målen med Europaåret är att främja det europeiska kulturarvets roll som en av hörnstenarna i den kulturella mångfalden och den interkulturella dialogen, visa på vilket sätt det europeiska kulturarvet bidrar till vår ekonomi och vårt samhälle, samt lyfta fram kulturarvet som en viktig del av EU:s internationella roll.

Enligt förslaget ska Europaåret för kulturarv genomföras med hjälp av befintliga EU-program. Åtgärderna som vidtas kommer i likhet med tidigare Europaår att omfatta bl.a. informations- och marknadsföringskampanjer, liksom evenemang och initiativ på EU-nivå, regional nivå och lokal nivå.

Regeringen har inget att invända mot den övergripande ambitionen i kommissionens förslag. Under den fortsatta behandlingen av förslaget avser regeringen dels betona vikten av frivillighet för medlemsstaterna att delta i aktiviteter och åtgärder som genomförs inom ramen för ett Europaår för kulturarv, dels framhålla kulturarv i Europa som ett gemensamt arv.

1.1 Ärendets bakgrund

Sedan den europeiska kulturagendan antogs i november 2007 har kulturarvet varit en prioriterad fråga i rådets arbetsplaner för kultur, däribland i planen för 2015–2018. I såväl rådets slutsatser av den 21 maj 2014 om kulturarvet som en strategisk resurs för ett hållbart Europa, som i kommissionens meddelande En integrerad kulturarvsstrategi för Europa från den 22 juli 2014, lyftes kulturarvet fram som område som kan bidra med sociala och ekonomiska fördelar. Kommissionens meddelande om En integrerad kulturarvsstrategi för Europa fick ett positivt mottagande av både regionkommittén, som stödde det i sitt yttrande av den 16 april 2015, och Europaparlamentet, som antog en resolution den 8 september 2015.

I rådets slutsatser om delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet, som antogs den 25 november 2014, ingick bl.a. en uppmaning till kommissionen att överväga att lägga fram ett förslag om ett Europaår för kulturarvet. Parlamentet rekommenderade på liknande sätt kommissionen i ovan nämnda resolution att ”utnämna företrädesvis 2018 till Europaåret för kulturarvet”. Även regionkommittén lämnade en liknande ståndpunkt i ovan nämnda yttrande och underströk att ett Europaår för kulturarv skulle bidra till att uppnå gemensamma mål på europeisk nivå.

I kommissionens meddelande från 2014 om En integrerad kulturarvsstrategi för Europa anges att det saknas kunskaper om kulturarvets roll för den ekonomiska tillväxten och den sociala sammanhållningen i EU, och att denna roll ofta underskattas. Samtidigt uppges kulturarvssektorn stå inför flera utmaningar, t.ex. minskande offentliga anslag, färre deltagare i traditionella kulturaktiviteter, växande påfrestningar i fråga om miljömässigt och fysiskt slitage på kulturarvsplatser samt olaglig handel med kulturföremål.

Mot bakgrund av detta har kommissionen beslutat att uppmärksamma kulturarvets roll genom att föreslå att 2018 utses till ett Europaår för kulturarv. Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ett Europaår för kulturarv presenterades den 30 augusti 2016.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen har lämnat ett förslag till beslut om ett Europaår för kulturarv 2018. De övergripande målen för Europaåret ska enligt förslaget vara att främja och stödja, särskilt genom utbyte av expertis och god praxis, unionens, medlemsstaternas och de regionala och lokala myndigheternas insatser för att skydda, bevara, återanvända, värdesätta och främja det europeiska kulturarvet i EU.

I likhet med tidigare Europaår är förslagets huvudsyfte att förbättra medvetenheten om utmaningarna och möjligheterna på kulturarvsområdet samt att lyfta fram EU:s arbete med att främja gemensamma lösningar.

Kommissionen anger, i linje med målen i den europeiska kulturagendan, att de övergripande målen med Europaåret för kulturarv bör vara att:

2016/17:FPM3

- bidra till att främja det europeiska kulturarvets roll som en av hörnstenarna i den kulturella mångfalden och den interkulturella dialogen, lyfta fram de bästa sätten att bevara och skydda kulturarvet och se till att det är tillgängligt för en bredare och mer blandad publik och på så sätt främja social inkludering och integration,
- visa på vilket sätt det europeiska kulturarvet bidrar till vår ekonomi och vårt samhälle, genom dess direkta och indirekta ekonomiska potential, och
- lyfta fram kulturarvet som en viktig del av EU:s internationella roll och bygga på partnerländernas intresse för det europeiska kulturarvet och den expertis som finns i Europa.

Utöver dessa övergripande mål innehåller förslaget ett antal mer specifika mål.

Europaåret för kulturarv kommer att genomföras med hjälp av befintliga EU-program, bl.a. Kreativa Europa, europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna), Horisont 2020, Erasmus+ och Ett Europa för medborgarna, som på olika sätt bidrar med EU-finansiering av kulturarvsprojekt. Kommissionen menar att Europaåret blir ett tillfälle att uppmuntra medlemsstaterna och andra intressenter att gemensamt arbeta för en starkare och mer integrerad syn på kulturarv.

Åtgärderna som vidtas för att nå de angivna målen kommer i likhet med tidigare Europaår att omfatta bl.a. utbildning, informations- och marknadsföringskampanjer, liksom konferenser, evenemang och initiativ för att främja debatten och öka medvetenheten på EU-nivå, regional nivå och lokal nivå. Därutöver föreslås såväl kommissionen som medlemsstaterna ha möjlighet att ta fram andra aktiviteter, och tillåta att Europaåret används för marknadsföring av dessa, under förutsättning att de bidrar till att uppnå målen.

Enligt förslaget ska medlemsstaterna utse nationella samordningsorgan som ska ansvara för att organisera landets deltagande i Europaåret. Kommissionen kommer att sammankalla möten för de nationella samordningsorganen för att samordna genomförandet av Europaåret och utbyta information om genomförandet på nationell nivå och EU-nivå. Kommissionen ska även samarbeta med internationella organisationer och se till att EU:s deltagande framgår tydligt.

Europaåret för kulturarv planeras att utvärderas genom en rapport som lämnas av kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om genomförandet, resultaten och den övergripande bedömningen av tagna initiativ.

1.3 Gällande svenska regler och förslaget effekt på dessa 2016/17:FPM3

Det aktuella förslaget om ett Europaår för kulturarv har inte några effekter på gällande svenska regler. Arbete inom ramen för ett Europaår för kulturarv kommer att ske som en del av det nuvarande nationella arbetet inom kulturarvsområdet.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget kräver inga ytterligare medel från EU-budgeten och det görs ingen ansökan om tilläggsmedel. Europaåret för kulturarv kommer att genomföras med hjälp av befintliga EU-program. Flexibiliteten för att fastställa prioriteringar på antingen årlig eller flerårig basis inom de relevanta programmen är tillräcklig för att skapa en informationskampanj som i fråga om omfattning är jämförbar med tidigare Europaår. Programmen omfattar bl.a. Kreativa Europa, europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna), Horisont 2020, Erasmus+ och Ett Europa för medborgarna. Eftersom målen med det föreslagna initiativet ligger inom ramarna för befintliga unionsprogram krävs enligt kommissionens förslag ingen konsekvensbedömning.

Förslaget i sig får inga konsekvenser för statsbudgeten. Kostnader för eventuellt svenskt deltagande ska rymmas inom ramen för nuvarande insatser på kulturarvsområdet.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar att kulturarvsfrågorna uppmärksammas inom det europeiska samarbetet och bedömer att detta även kan stimulera aktivitet och diskussion inom kulturarvsområdet på nationell nivå. Regeringen har inget att invända mot den övergripande ambitionen i kommissionens förslag men bedömer att vissa delar kan förtydligas. Under den fortsatta behandlingen av förslaget avser regeringen dels betona vikten av frivillighet för medlemsstaterna att delta i aktiviteter och åtgärder som genomförs inom ramen för ett Europaår för kulturarv, dels framhålla kulturarv i Europa som ett gemensamt arv.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter till det aktuella förslaget är inte kända. Samtliga medlemsstater ställde sig dock bakom rådets slutsatser av den 25 november 2014 om delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet, i vilka det bl.a. ingick en uppmaning till kommissionen att överväga att lägga fram ett förslag om ett Europaår för kulturarvet. Ett flertal medlemsstater har därefter

i olika former förespråkat att kommissionen ska återkomma med ett sådant förslag.

2016/17:FPM3

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Varken Europaparlamentets eller regionkommitténs ståndpunkter är kända. Båda institutionerna har dock i tidigare resolution och yttrande rekommenderat att ett förslag om Europaår för kulturarv läggs fram.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden för förslaget är artikel 167 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Beslut fattas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, dvs. efter medbeslutande av Europaparlamentet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Förslagets syfte kan enligt kommissionen inte uppnås på ett tillfredsställande sätt endast genom åtgärder från medlemsstaternas sida. Anledningen är att åtgärder endast på nationell nivå skulle innebära att fördelarna uteblir, i fråga om utbyte mellan länderna av bästa praxis och tidigare erfarenheter. Enligt artikel 3 i fördraget om Europeiska unionen ska EU respektera rikedomerna hos sin kulturella och språkliga mångfald och sörja för att det europeiska kulturarvet skyddas och utvecklas. Unionen ska sträva mot målen med lämpliga medel som motsvarar de befogenheter som den tilldelats i fördragen. Dessutom gynnas medlemsstaternas aktiviteter av att EU sprider information och synliggör kulturarvet både i och utanför EU.

Det föreslagna tillvägagångssättet bygger på befintliga program och utgår från att kommunikationsverksamheten inriktas på Europaårets tema. Det ställer heller inga oproportionerliga krav på de förvaltningar som genomför förslaget. Medlemsstaternas arbete kommer att stödjas och kompletteras genom EU-åtgärder. Det kommer framför allt att innebära att EU:s instrument blir ännu effektivare. Dessutom kommer EU-åtgärderna att skapa underlag för och uppmuntra till synergieffekter och samarbete mellan medlemsstaterna, kulturorganisationer och stiftelser samt privata och offentliga företag. EU-åtgärderna går enligt kommissionen inte utöver vad som är nödvändigt för att hantera de konstaterade problemen.

Regeringen delar kommissionens bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Kommissionens förslag har presenterats i rådsarbetsgruppen för kultur (kulturkommittén) den 2 september 2016. Förhandling i rådsarbetsgruppen kommer att pågå under hösten.

4.2 Fackuttryck/termer